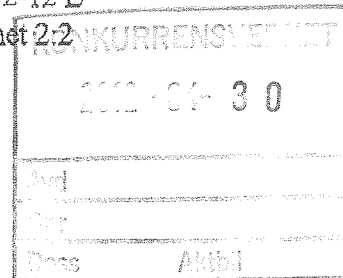

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM
2012-04-30
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
3192-12 E
Enhet 2:2

SÖKANDE

F O Peterson & Söner Byggnads AB, 556011-3465
Box 11904
404 39 Göteborg

Ombud: Advokat Erik Palmgren och jur.kand. Maria Nilsson, Setterwalls
Advokatbyrå AB, Box 11235, 404 25 Göteborg

MOTPARTER

1. Göteborgs stad Fastighetskontoret
Box 2258
403 14 Göteborg

Ombud: Stadsjurist Christina Broad, Juridiska avdelningen, Statslednings-
kontoret, 404 82 Göteborg

2. JÅLAB Bygg AB, 556433-2210
Importgatan 19-21
422 46 Hisings Backa

Ombud: Advokat Kristian Pedersen och jur.kand. Jenny Crafoord, Advo-
katfirman Delphi, Box 1432, 111 84 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkor-
rad LOU

DOMSLUT

Förvaltningsrätten bifaller ansökan på så sätt att upphandlingen avseende ombyggnad på Drottningtorget 33 i Göteborg inte får avslutas förrän rättelse har gjorts i form av en ny utvärdering av inkomna anbud, varvid anbudet från JÅLAB Bygg AB inte får beaktas.

Dok.Id 134701

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 53197 400 15 Göteborg	Sten Sturegatan 14	031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se	031 - 711 78 59	måndag – fredag 09:00-15:00

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM****BAKGRUND**

Göteborgs stad Fastighetskontoret (Göteborgs stad) genomför en upphandling av entreprenad avseende ombyggnad på Drottningtorget 33 i Göteborg. Entreprenaden upphandlas genom förenklat förfarande enligt bestämmelserna i 15 kap. LOU.

Av tilldelningsbeslut den 20 februari 2012 framgår att Göteborgs stad har för avsikt att teckna avtal med JÅLAB Bygg AB (JÅLAB).

YRKANDEN M.M.*F O Peterson & Söner Byggnads AB*

F O Peterson & Söner Byggnads AB (F O Peterson) yrkar att förvaltningsrätten ska besluta att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse vidtagits. Bolaget föreslår att rättelse sker på så sätt att ny prövning av inkomna anbud ska genomföras, varvid JÅLAB:s anbud ska förkastas. F O Peterson anför följande. Upphandlingen har skett i strid med 1 kap. 9 § LOU, eftersom Göteborgs stad har accepterat ett anbud, trots att anbudet var orent och inte uppfyllde samtliga skall-krav. Upphandlingen brister därmed i kravet på likabehandling, förutsäbarhet och transparens. Göteborgs stads agerande har medfört att F O Peterson har lidit skada eller kan komma att lida skada. De Administrativa föreskrifterna utgör en del av förfrågningsunderlaget. Under punkten AFB.15 stadgas förutsättningarna för upphandlingen. Där anges bl.a. följande.

Entreprenören skall uppfylla sina skyldigheter gentemot samhället genom inbetalning av mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter m.m. samt är fri från skulder för svenska skatter och socialförsäkringsavgifter genom att i anbudet skriftligen redovisa att företaget är:

Registrerat i aktiebolags-, handels- eller föreningsregistret. Registrerat för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM****BAKGRUND**

Göteborgs stad Fastighetskontoret (Göteborgs stad) genomför en upphandling av entreprenad avseende ombyggnad på Drottningtorget 33 i Göteborg. Entreprenaden upphandlas genom förenklat förfarande enligt bestämmelserna i 15 kap. LOU.

Av tilldelningsbeslut den 20 februari 2012 framgår att Göteborgs stad har för avsikt att teckna avtal med JÅLAB Bygg AB (JÅLAB).

YRKANDEN M.M.*F O Peterson & Söner Byggnads AB*

F O Peterson & Söner Byggnads AB (F O Peterson) yrkar att förvaltningsrätten ska besluta att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse vidtagits. Bolaget föreslår att rättelse sker på så sätt att ny prövning av inkomna anbud ska genomföras, varvid JÅLAB:s anbud ska förkastas. F O Peterson anför följande. Upphandlingen har skett i strid med 1 kap. 9 § LOU, eftersom Göteborgs stad har accepterat ett anbud, trots att anbudet var orent och inte uppfyllde samtliga skall-krav. Upphandlingen brister därmed i kravet på likabehandling, förutsebarhet och transparens. Göteborgs stads agerande har medfört att F O Peterson har lidit skada eller kan komma att lida skada. De Administrativa föreskrifterna utgör en del av förfrågningsunderlaget. Under punkten AFB.15 stadgas förutsättningarna för upphandlingen. Där anges bl.a. följande.

Entreprenören skall uppfylla sina skyldigheter gentemot samhället genom inbetalning av mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter m.m. samt är fri från skulder för svenska skatter och socialförsäkringsavgifter genom att i anbudet skriftligen redovisa att företaget är:

Registrerat i aktiebolags-, handels- eller föreningsregistret. Registrerat för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 2

DOM

Trots uppställt skall-krav har JÅLAB i sitt anbud inte styrkt angivna krav. JÅLAB:s anbud var således inte förenligt med förfrågningsunderlaget, varvid det rätteligen borde ha förkastats.

I de Administrativa föreskrifterna, AFB.31, anges förutsättningarna för anbudets form och innehåll. Under punkten anges bl.a. följande.
Reservationer accepteras ej.

Trots att förfrågningsunderlaget anger att reservationer inte får göras har JÅLAB i sitt anbud angett att "Miljöfarligt avfall ingår ej". En sådan hantering ingår emellertid i entreprenaden enligt Byggnads- och rumsbeskrivning, BED.4. Under angiven punkt framgår bl.a. följande.

Eventuellt kvarvarande farligt avfall och el-avfall skall saneras/demonteras före rivning så långt det är praktiskt möjligt.

Avfallshanteringen skall ske enligt: Föreskrifter för avfallshantering i Göteborg, utgiven av Göteborgs stad Kretslopp. Se Kap AFC 222 Miljöledning.

Av JÅLAB:s anbud framgår vidare att JÅLAB har lämnat en reservation avseende markförstärkningsåtgärder. JÅLAB har angett i sitt anbud att markförstärkningsåtgärder ingår enligt WSP till ett belopp om endast 135 000 kr. JÅLAB har således begränsat sitt anbud. Någon sådan begränsning medges dock inte i förfrågningsunderlaget. Med hänsyn till det anförda framgår att JÅLAB har lämnat otillåtna reservationer. JÅLAB:s anbud är mot bakgrund av dessa reservationer att anse som orent. Inte heller i denna del har JÅLAB därmed uppfyllt skall-kraven i förfrågningsunderlaget.

Under punkten AFB.52, som handlar om värderingsgrunder vid prövning av anbud, anges bl.a. följande.

Prövningen av inkomna anbud kommer att ske i två steg.

Steg 1:

Här kontrolleras att anbudsgivaren uppfyller de ställda krav som finns i förfrågningsunderlaget punkt AFB.31 och AFB. 51.

Steg 2:

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM**

Utvärdering av anbudspriser. Det anbud som uppfyller krav enligt steg 1 och erbjuder lägsta pris kommer att antas.

Trots att JÅLAB inte uppfyller kraven i vare sig AFB.31 eller AFB.51 har Göteborgs stad ansett att JÅLAB:s anbud kvalificerat sig till steg 2 av prövningen. Göteborgs stad har därmed handlat i strid mot LOU.

Av de Administrativa föreskrifterna, AFC.42, framgår bl.a. följande.
Entreprenören skall bifoga en preliminär tidplan i anbudet.

Trots angivet skall-krav har JÅLAB inte bifogat bilaga i enlighet med vad som anges under punkten AFC.42. Även med hänsyn härtill har Göteborgs stad handlat i strid med LOU.

Göteborgs stad har antagit ett anbud som inte uppfyller samtliga ställda skall-krav, vilket har fått till följd att F O Peterson har eller kan komma att lida skada. Anledningen härtill är att F O Peterson har lämnat det anbud som ansågs som det näst mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet. F O Petersons anbud skulle därför rätteligen ha tilldelats upphandlingskontraktet.

Göteborgs stad

Göteborgs stad vidhåller att tilldelningsbeslutet den 20 februari 2012 är riktigt. Om förvaltningsrätten trots detta delar klagandens uppfattning anser Göteborgs stad att rättelse är tillfyllest.

JÅLAB

JÅLAB bestrider F O Petersons yrkanden. Bolaget yrkar för egen del i första hand att förvaltningsrätten ska avslå F O Petersons ansökan. För det fall att förvaltningsrätten skulle finna att det finns skäl att ingripa mot upphandlingen yrkar bolaget i andra hand att förvaltningsrätten ska besluta att upphandlingen ska göras om. Bolaget anför följande. Bolaget uppfyller

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM**

samtliga i upphandlingen ställda skall-krav. Det har således inte förekommit något brott mot bestämmelserna i LOU. Vidare kan F O Peterson varken lida eller riskerar att lida skada av den påstådda överträdelsen i den mening som avses i 16 kap. 6 § LOU. Detta eftersom F O Peterson inte har uppfyllt samtliga skall-krav i upphandlingen och således, alldeles oavsett den påstådda överträdelsen av LOU, inte skulle ha kunnat tilldelas kontrakt i upphandlingen. Som grund för bolagets andrahandsyrkande anförs att förfrågningsunderlaget har varit otydligt utformat och att detta utgör en överträdelse av transparensprincipen. Eftersom överträdelsen är hänförlig till upphandlingens konkurrensuppsökande skede ska upphandlingen göras om.

Av 10 kap. 4 § LOU framgår tydligt att det är den upphandlande myndigheten som, vid kontroll av om en leverantör har fullgjort sina åligganden avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt i Sverige, ska inhämta uppgifter om detta från behörig myndighet. I sammanhanget bör också framhållas att det av 10 kap. 2 § tredje stycket LOU framgår att det inte ens är tillåtet för den upphandlande myndigheten att begära att anbudsgivarna ger in bevis om betalning av skatter och socialförsäkringsavgifter. Det har således varken funnits någon skyldighet eller anledning för bolaget att i anbudet intyga att det är registrerat för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter. Anbudet är därför inte brisifälligt.

Bolaget har inte gjort en felaktig reservation i sitt anbud såsom F O Peterson gör gällande. Bolaget är entreprenör för rivningsarbeten på den aktuella fastigheten enligt ett tidigare kontrakt. Av Byggnads- och rumsbeskrivning punkt BED.4 framgår i detalj vilken typ av arbeten som ska utföras av rivningsentreprenören respektive ombyggnadsentreprenören (den senare är den entreprenör som upphandlingen avser). Av beskrivningen framgår att den övervägande delen av rivningsarbetena ska utföras av riv-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

ningsentreprenören och att ombyggnadsentreprenören inte kommer behöva befatta sig med miljöfarligt avfall utan att det är bolaget, i sin roll som rivningsentreprenören, som kommer att hantera och forsla bort den asbest som finns i fastigheten. Som rivningsentreprenör har bolaget i rivningsarbetet insett att fastigheten innehåller stora mängder asbest, vilka varit okända för såväl bolaget som Göteborgs stad inför upphandlingarna av rivning respektive ombyggnad. Det är mot denna bakgrund, och mot bakgrund av att hanteringen av miljöfarligt avfall kommer att utföras av bolaget i dess roll som rivningsentreprenör, dvs. enligt ett annat kontrakt, som formuleringen i bolagets anbud ska läsas. Det är därför inte fråga om någon reservation i bolagets anbud.

Bolaget har i sitt anbud angett att markförstärkningsåtgärder ingår enligt WSP med 135 000 kr. Detta har sin grund i att det i de upphandlingsdokument som utgör del av förfrågningsunderlaget ingår en rapport från WSP avseende grundbevarande åtgärder. Bolaget har i sitt anbud bekräftat att de markförstärkningsåtgärder som ingår i anbudet är de åtgärder som WSP anser nödvändiga. Det är inte fråga om någon reservation utan ett förtydligande från bolagets sida i anslutning till den nämnda rapporten.

F O Peterson gör, med hänvisning till Administrativa föreskrifter punkt AFC.42, gällande att bolagets anbud är bristfälligt för att bolaget inte har bifogat någon preliminär tidplan. Detta är dock felaktigt. Av rubriken till Administrativa föreskrifter avsnitt AFC framgår att avsnitt AFC innehåller entreprenadföreskrifter vid utförandeentreprenad. Innehållet i det aktuella avsnittet utgör således inte krav i upphandlingen, i den mening att det som anges kan läggas till grund för att förkasta ett anbud, utan av föreskrifter som huvudsakligen avser hur den utsedda entreprenören ska agera under entreprenadtiden. Kraven i upphandlingen, dvs. sådana krav som kan läggas till grund för att förkasta ett anbud, återfinns i stället i Administrativa föreskrifter avsnitt AFB, som har rubriken Upphandlingsföreskrifter. Vilka

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

krav som kan läggas till grund för att förkasta ett anbud framgår uttryckligen av punkten AFB.52, av vilken framgår att det anbud som uppfyller de ställda kraven i punkterna AFB.31 och AFB.51 och därutöver erbjuder lägsta pris antas. Det är således endast de krav som framgår uttryckligen av AFB.31 och AFB.51 som måste vara uppfyllda för att ett anbud ska kunna antas.

F O Petersons anbud brister i uppfyllelse av skall-kraven. F O Peterson har i sitt anbud avseende kostnad för programvaror enligt punkten SFE.2, El- och Telesystem teknisk beskrivning, angett att programvaror ingår med 14 300 kr och driftsättning och programmering ingår med 9 500 kr. Detta är enligt bolagets uppfattning och särskilt med beaktande av vad F O Peterson anført i ansökan om överprövning, en otillåten reservation avseende kostnaden för programvaror. F O Petersons anbud innehåller således en reservation i strid med vad som anges i Administrativa föreskrifter punkt AFB.31. Anbudet skulle därför rätteligen ha förkastats. Eftersom F O Petersons anbud har brister som innebär att F O Petersons inte uppfyllt samtliga skall-krav i upphandlingen kan F O Peterson varken lida eller riskera att lida skada ens för det fall Göteborgs stad skulle ha brutit mot LOU genom att anta bolagets anbud. Detta eftersom F O Petersons oavsett den påstådda överträdelsen inte skulle ha kunnat tilldelas kontrakt i upphandlingen. Förvaltningsrätten är därmed förhindrad att bifalla F O Petersons ansökan och ansökan ska följaktligen avslås.

För det fall att förvaltningsrätt skulle finna att det finns krav i upphandlingen, som kan ligga till grund för förkastande av ett anbud och som bolaget inte har uppfyllt, anser bolaget att förfrågningsunderlaget har varit otydligt. Trots att det tydligt anges att det endast är kraven i punkterna AFB.31 och AFB.51 som ska ligga till grund för bedömningen av vilka anbud som ska utvärderas innehåller upphandlingsdokumenten ett flertal punkter med vad som kan förstås som skall-krav, vilka vid bristande upp-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM**

fyllelse kan leda till att ett anbud förkastas. Detta innebär att förfrågningsunderlaget är behäftat med en rad otydligheter och motsägelser och därmed brister i transparens på ett sätt som innebär en överträdelse av 1 kap. 9 § LOU. Denna överträdelse av LOU är hänförlig till upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Överträdelsen medför, för det fall förvaltningsrätten skulle finna att bolaget inte har uppfyllt de nämnda kraven, skada eller i vart fall risk för skada för bolaget. För det fall att förvaltningsrätten finner skäl att ingripa mot upphandlingen ska upphandlingen göras om.

F O Peterson

F O Peterson vidhåller i yttrande vad som tidigare har anförts och tillägger följande. Skyldigheten i 10 kap. 4 § LOU infaller när den upphandlande myndigheten har för avsikt att beakta uppgifter avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt. Skall-kraven i både AFB.15 och AFB.51 avser inte att anbudsgivarna ska ge in bevis om att betalning av skatter och sociala avgifter har gjorts i erforderlig omfattning, såsom JÅLAB gör gällande. Skall-kraven anger i stället att anbudsgivaren skriftligen ska redovisa att företaget är registrerat i aktiebolags-, handels- eller föreningsregistret samt registrerad för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter. Någon begränsning att uppställa skall-krav i enlighet härmed framgår inte av 10 kap. 2 § LOU.

Av förfrågningsunderlaget, Byggnads- och rumsbeskrivning under rubriken "Separat rivningsentreprenad", anges rivningsentreprenörens åtaganden. Av beskrivningen framgår att den övervägande delen av rivningsarbetena ska utföras av rivningsentreprenören. Däremot framgår inte, så som JÅLAB gör gällande, att entreprenören som ska upphandlas inte behöver befatta sig med miljöfarligt avfall. Av förfrågningsunderlaget, El- och Telesystem, Teknisk beskrivning s. 5, under rubriken "Entreprenadinformation", framgår att separat rivningsentreprenad genomförs av fastighetsåga-

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 2

DOM

Sida 8
3192-12 E

fyllelse kan leda till att ett anbud förkastas. Detta innebär att förfrågningsunderlaget är behäftat med en rad otydligheter och motsägelser och därmed brister i transparens på ett sätt som innebär en överträdelse av 1 kap. 9 § LOU. Denna överträdelse av LOU är hänförlig till upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Överträdelsen medför, för det fall förvaltningsrätten skulle finna att bolaget inte har uppfyllt de nämnda kraven, skada eller i vart fall risk för skada för bolaget. För det fall att förvaltningsrätten finner skäl att ingripa mot upphandlingen ska upphandlingen göras om.

F O Peterson

F O Peterson vidhåller i yttrande vad som tidigare har anförts och tillägger följande. Skyldigheten i 10 kap. 4 § LOU infaller när den upphandlande myndigheten har för avsikt att beakta uppgifter avseende socialförsäkringsavgifter eller skatt. Skall-kraven i både AFB.15 och AFB.51 avser inte att anbudsgivarna ska ge in bevis om att betalning av skatter och sociala avgifter har gjorts i erforderlig omfattning, såsom JÅLAB gör gällande. Skall-kraven anger i stället att anbudsgivaren skriftligen ska redovisa att företaget är registrerat i aktiebolags-, handels- eller föreningsregistret samt registrerad för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter. Någon begränsning att uppställa skall-krav i enlighet härmed framgår inte av 10 kap. 2 § LOU.

Av förfrågningsunderlaget, Byggnads- och rumsbeskrivning under rubriken "Separat rivningsentreprenad", anges rivningsentreprenörens åtaganden. Av beskrivningen framgår att den övervägande delen av rivningsarbetena ska utföras av rivningsentreprenören. Däremot framgår inte, så som JÅLAB gör gällande, att entreprenören som ska upphandlas inte behöver befatta sig med miljöfarligt avfall. Av förfrågningsunderlaget, El- och Telesystem, Teknisk beskrivning s. 5, under rubriken "Entreprenadinformation", framgår att separat rivningsentreprenad genomförs av fastighetsäga-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

ren, men att viss demontering återstår inom entreprenaden som är föremål för upphandlingen. Angående de rivnings- och demonteringsarbeten som den upphandlande entreprenören ska utföra ska avfallshantering ske enligt föreskrifter för avfallshantering i Göteborg, utgiven av Göteborgs Stad kretslopp punkten BED.4. Under angiven punkt hänvisas till AFC.222 Miljöledning. Vidare anges bl.a. följande.

På entreprenörens bekostnad skall samtligt demonterat material som inte skall överlämnas eller återmonteras i annan entreprenad bortförslas från platsen till godkänd mottagare av farligt avfall eller godkänd förbehandlingsanläggning av dito. Kvitto på deponerat avfall skall överlämnas vid slutbesiktningen.

Vidare anges i Byggnads- och Rumsbeskrivning, under punkten BDS Saneringsarbeten för hus, följande.

Vid hantering av asbest eller asbesthaltigt material gäller arbetsmiljöverkets föreskrifter.

Av det ovan anförda framgår att hantering av miljöfarligt avfall ingår i entreprenaden, oavsett att en rivningsentreprenör anlitas. När JÅLAB i sitt anbud angav att "Miljöfarligt avfall ingår ej" lämnade JÅLAB således en otillåten reservation.

Göteborgs stad har uppställt ett skall-krav om att entreprenören ska bifoga en preliminär tidplan till anbudet, se punkten AFC.42. Förfrågningsunderlaget måste läsas med beaktande av vad som anges i förfrågningsunderlaget under punkten AFB.12. Under angiven punkt framgår att entreprenaden avser en utförandeentreprenad enligt AB 04. Enligt förfrågningsunderlaget reglerar således standardavtalet AB 04 förutsättningarna för entreprenaden. I 4 kap. 1 § AB 04 stadgas bl.a. följande.

Entreprenören skall planera kontraktens utförande så att de kan färdigställas inom kontraktstiden. Entreprenören skall för beställaren redovisa planeringen i tidplan.

Skall-kravet under AFC.42 ger således uttryck för de krav angående tidplan som är gällande enligt AB 04. Eftersom AB 04 är bindande mellan beställaren och entreprenören är kravet som uppställs i AFC.42 tveklöst ett skall-krav som kan ligga till grund för att förkasta ett anbud. Av förfråg-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

Sida 10
3192-12 E

ningsunderlaget framgår tydligt att AFB.52 inte är uttömmande. Med hänsyn till att det i AFB.52, steg 1, inte hänvisas till exempelvis AFB.32 ("Anbud skall vara beställaren tillhanda senast 2012-02-02.") måste det ha stått klart för samtliga anbudsgivare att AFB.52 inte är uttömmande. Av likabehandlingsprincipen följer att den upphandlande myndigheten inte får efterge eller bortse från förfrågningsunderlagets skall-krav. Anbud som inte uppfyller alla ställda skall-krav får således inte antas. Mot denna bakgrund är JÅLAB:s tolkning av förfrågningsunderlaget uppenbart i strid med LOU.

Av förfrågningsunderlaget, El- och telesystem, Teknisk beskrivning, s. 6, framgår bl.a. följande.

Kostnad för programvaror enligt SFE.2 ska separat redovisas i anbud. Beställaren skall kunna exkludera leverans av dessa programvaror inom entreprenaden. Full kreditering av kostnad för programvaror skall då kunna återopas.

F O Peterson har i sitt anbud angett att kostnad för programvaror enligt SFE.2 ingår med 14 300 kr avseende programvaror samt 9 500 kr beträffande driftsättning och programmering. I enlighet med vad som anges i förfrågningsunderlaget, El- och telesystem, Teknisk beskrivning, s. 6, har F O Peterson således redovisat kostnad för programvaror enligt SFE.2 separat i anbudet. F O Peterson har därmed inte lämnat någon otillåten reservation så som JÅLAB gör gällande. Av det ovan anförda framgår att F O Peterson uppfyllt uppställda skall-krav.

Förfrågningsunderlaget har inte varit otydligt på ett sådant sätt att upphandlingen ska göras om. Det ska i sammanhanget framhållas att JÅLAB inte ställt några frågor till Göteborgs stad med anledning av att JÅLAB ansett att förfrågningsunderlaget var otydligt, vilket var möjligt enligt AFB.23. Även om förfrågningsunderlaget skulle anses vara otydligt får förfrågningsunderlag som inte är optimalt utformade godtas under vissa omständigheter. Utformningen av förfrågningsunderlaget är inte sådan att principerna som bär upp LOU och gemenskapsrätten överträtts. För det fall

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

förvaltningsrätten finner skäl att ingripa mot upphandlingen till följd av att förfrågningsunderlaget är bristfälligt ska upphandlingen rättas. Bristerna i förfrågningsunderlaget är inte sådana att de kan anses ha påverkat upphandlingens konkurrensuppsökande skede. Snarare kan det senare stadium i förfarandet, då anbud har lämnats och prövningen av anbudsgivare och anbud ska ske, möjligen ha påverkats. Med hänsyn härtill är det tillräckligt att utvärderingsfasen av upphandlingen rättas.

JÅLAB

JÅLAB anför därefter följande. Bolaget vill vidare framhålla att det av anbudet framgår att bolaget är ett aktiebolag. Eftersom aktiebolag enligt aktiebolagslagen (2005:551) måste vara registrerade i aktiebolagsregistret framgår det således av de uppgifter som bolaget har lämnat att bolaget är registrerat i aktiebolagsregistret. Bolaget har således uppfyllt kravet på att skriftligen redovisa att det är vederbörligen registrerat.

Det av F O Peterson citerade avsnittet i AB 04 utgör inte ett sådant skallkrav som kan läggas till grund för att förkasta ett anbud, eftersom AB 04 utgör del av de avtalsvillkor som ska gälla mellan Göteborgs stad och den antagna entreprenören under entreprenadtiden.

Bolaget vidhåller att förfrågningsunderlaget är otydligt. Exempelvis anges kravet på att preliminär tidplan ska bifogas till anbudet i punkten AFC.42. Avsnittet AFC innehåller enligt förfrågningsunderlaget "Entreprenadföreskrifter vid utförandeentreprenad". Övriga krav som ställs i upphandlingen anges under punkten AFB – Upphandlingsföreskrifter. Bolaget, som ofta lämnar anbud i upphandlingar avseende utförandeentreprenader och därmed har stor erfarenhet av att läsa förfrågningsunderlag och andra upphandlingsdokument, anser att det i hög grad bidrar till förfrågningsunderlagets otydlighet att placera skallkravet i upphandlingen i ett avsnitt som

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM**

normalt endast behandlar föreskrifter avseende själva utförandet av entreprenaden dvs. det efterföljande skedet då upphandlingen är avslutad och kontrakt tilldelat.

Göteborgs stad

Göteborgs stad anför i yttrande att Göteborgs stad numera inser att det kan ha funnits brister i förfrågningsunderlaget, men överlämnar saken till förvaltningsrätten för prövning.

DOMSKÄL*Tillämpliga bestämmelser*

För den aktuella upphandlingen gäller bestämmelserna i 15 kap. LOU. Enligt 15 kap. 2 § LOU tillämpas vid offentlig upphandling enligt detta kapitel även bl.a. 1 kap. och 16 kap LOU.

Av 16 kap. 5 § LOU framgår att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i LOU och detta medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet beaktas.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2**DOM***Förfrågningsunderlaget*

Av de Administrativa föreskrifterna framgår under rubriken "Upphandlingsföreskrifter" bl.a. följande.

AFB.15 Förutsättningar för upphandlingen

...

Entreprenören skall uppfylla sina skyldigheter gentemot samhället genom inbetalning av mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter m.m. samt är fri från skulder för svenska skatter och socialförsäkringsavgifter genom att i anbudet skriftligen redovisa att företaget är: Registrerat i aktiebolags-, handels- eller föreningsregistret. Registrerat för redovisning och inbetalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter.

...

AFB.31 Anbuds form och innehåll

Anbud skall avgivas skriftligt och i slutet omslag.

Bifogat anbudsformulär skall användas och vara undertecknat av behörig företrädare.

Anbudet skall innehålla:

- ...
- Reservationer accepteras ej

AFB.51 Prövning av anbudsgivare

Göteborgs Stad Fastighetskontoret kommer endast att anta sådan anbudsgivare som i föreskriven ordning är registrerad för betalning av mervärdesskatt, innehållen preliminär A-skatt och arbetsgivaravgifter.

AFB.52 Värderingsgrunder vid prövning av anbud

Prövningen av inkomna anbud kommer att ske i två steg.

Steg 1:

Här kontrolleras att anbudsgivaren uppfyller de ställda krav som finns i förfrågningsunderlaget punkt AFB.31 och AFB.51.

Steg 2:

Utvärdering av anbudspriser. Det anbud som uppfyller krav enligt steg 1 och erbjuder lägsta pris kommer att antas.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 2

DOM

Sida 14
3192-12 E

Under rubriken "Utförande" i Byggnads- och rumsbeskrivningen framgår bl.a. följande.

BED.4 Rivning av hus

Eventuellt kvarvarande farligt avfall och el-avfall skall saneras/demonteras före rivning så långt det är praktiskt möjligt.

Avfallshantering skall ske enligt: Föreskrifter för avfallshantering i Göteborg, utgiven av Göteborgs stad Kretslopp. Se Kap AFC 222 Miljöledning.

På entreprenörens bekostnad skall samtligt demonterat material som inte skall överlämnas eller återmonteras i annan entreprenad bortföras från platsen till godkänd mottagare av farligt avfall eller godkänd förbehandlingsanläggning av dito. Kvitto på deponerat avfall skall överlämnas vid slutbesiktningen.

SEPARAT RIVNINGSENTREPRENAD

En separat rivningsentreprenad utförs innan byggentreprenaden. Rivningsentreprenaden omfattar rivning av mattor, övergolv, väggar, inner-/undertak, inklädnader, dörrar fast inredning.

...

I rivningsentreprenaden ingår inte rivning av dörrar i brandgräns, håltagning i bjälklag m.m. Utöver detta sparas några toaletter som skall kunna användas under en tid av entreprenaden.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning

- *Prövningsramen i målet*

JÄLAB yrkar att F O Petersons ansökan ska avslås på den grunden att F O Peterson varken kan lida eller riskerar att lida skada av den påstådda överträdelsen, eftersom F O Peterson inte har uppfyllt samtliga skall-krav i upphandlingen och således, oavsett den påstådda överträdelsen av LOU, inte skulle ha kunnat tilldelas kontrakt i upphandlingen.

Prövningsramen omfattar inte frågan i vad mån F O Petersons anbud uppfyller de skall-krav som uppställts i upphandlingens förfrågningsunderlag.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 2

DOM

Sida 14
3192-12 E

Under rubriken "Utförande" i Byggnads- och rumsbeskrivningen framgår bl.a. följande.

BED.4 Rivning av hus

Eventuellt kvarvarande farligt avfall och el-avfall skall saneras/demonteras före rivning så långt det är praktiskt möjligt.

Avfallshantering skall ske enligt: Föreskrifter för avfallshantering i Göteborg, utgiven av Göteborgs stad Kretslopp. Se Kap AFC 222 Miljöledning.

På entreprenörens bekostnad skall samtligt demonterat material som inte skall överlämnas eller återmonteras i annan entreprenad bortforslas från platsen till godkänd mottagare av farligt avfall eller godkänd förbehandlingsanläggning av dito. Kvitto på deponerat avfall skall överlämnas vid slutbesiktningen.

SEPARAT RIVNINGSENTREPRENAD

En separat rivningsentreprenad utförs innan byggentreprenaden. Rivningsentreprenaden omfattar rivning av mattor, övergolv, väggar, inner-/undertak, inklädnader, dörrar fast inredning.

...

I rivningsentreprenaden ingår inte rivning av dörrar i brandgräns, håltagning i bjälklag m.m. Utöver detta sparas några toaletter som skall kunna användas under en tid av entreprenaden.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning

- *Prövningsramen i målet*

JÅLAB yrkar att F O Petersons ansökan ska avslås på den grunden att F O Peterson varken kan lida eller riskerar att lida skada av den påstådda överträdelsen, eftersom F O Peterson inte har uppfyllt samtliga skall-krav i upphandlingen och således, oavsett den påstådda överträdelsen av LOU, inte skulle ha kunnat tilldelas kontrakt i upphandlingen.

Prövningsramen omfattar inte frågan i vad mån F O Petersons anbud uppfyller de skall-krav som uppställts i upphandlingens förfrågningsunderlag.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG
Avdelning 2

DOM

Sida 15
3192-12 E

JÅLAB:s yrkande att F O Petersons ansökan ska avslås kan därmed inte prövas i sak av förvaltningsrätten (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 23 april 2012 i mål nr 1301-12).

- *Därför finns det skäl att besluta om rättelse enligt LOU*

En förutsättning för att förvaltningsrätten ska besluta om åtgärder enligt LOU är att den upphandlande myndigheten har brutit mot någon bestämmelse eller någon av de principer som anges i lagstiftningen och att en leverantör till följd av detta lidit eller kan komma att lida skada.

En grundläggande princip enligt LOU är principen om likabehandling. Principen innebär att leverantörer ska behandlas lika. Det betyder att den upphandlande myndigheten inte får medge att anbud avviker från förfrågningsunderlagets skall-krav och ett anbud som inte uppfyller samtliga skall-krav får därför inte antas.

F O Peterson anför att JÅLAB:s anbud inte uppfyller det ställda skall-kravet att reservationer inte accepteras. F O Peterson menar att JÅLAB:s anbud innehåller en reservation genom att JÅLAB i anbudet har angett "Miljöfarligt avfall ingår ej".

JÅLAB anför att hanteringen av miljöfarligt avfall inte ingår i aktuell entreprenad, utan att denna hantering ska ombesörjas av rivningsentreprenören.

Av förfrågningsunderlaget framgår visserligen att en separat rivningsentreprenad ska utföras innan aktuell byggentreprenad, men det framgår även att all rivning inte ingår i rivningsentreprenaden. Vidare framgår att byggentreprenören ska forsla bort demonterat material, som inte ska överlämnas eller återmonteras i annan entreprenad, från platsen till godkänd motta-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**
Avdelning 2

DOM

Sida 16
3192-12 E

gare av farligt avfall eller godkänd förbehandlingsanläggning av farligt avfall. Detta ska ske på entreprenörens bekostnad. I förfrågningsunderlaget anges även att avfallshanteringen ska ske enligt föreskrifterna för avfallshandling i Göteborg.

Med hänsyn till det sagda finner förvaltningsrätten att viss handtering av miljöfarligt avfall kan ingå i den byggentreprenad som nu är föremål för upphandling. JÅLAB har således lämnat en otillåten reservation i anbudet och anbudet uppfyller därmed inte skall-kravet i punkt AFB.31 att reservationer inte är tillåtna. Vid denna bedömning finns det inte skäl att pröva om JÅLAB:s anbud uppfyller övriga skall-krav som F O Peterson tar upp i ansökan om överprövning.

Göteborgs stad har trots att JÅLAB:s anbud inte uppfyller samtliga skall-krav utvärderat JÅLAB:s anbud. Göteborgs stad har därmed brutit mot principen om likabehandling. F O Petersons anbud var det näst mest fördelaktiga anbudet i upphandlingen och bolaget har således lidit skada genom Göteborgs stads förfarande. Det finns därmed förutsättningar för ingripande enligt 16 kap. 5 § LOU. Någon oklarhet om skall-kravet i punkt AFB.31 finns inte. Det finns därmed inte skäl att förordna att upphandlingen ska göras om. Förvaltningsrätten anser därför att F O Petersons ansökan om överprövning ska bifallas på så sätt att upphandlingen inte får avslutas innan rättelse har gjorts i form av en ny utvärdering av inkomna anbud, varvid anbudet från JÅLAB inte får beaktas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B LOU)

Silja Klint

Rådman

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut vartill förvaltningsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,
2. det beslut som överklagas med uppgift
3. om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
4. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
5. den ändring av förvaltningsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
6. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till förvaltningsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud ska denne sända in fullmakt i original samt uppgive sitt namn, adress och telefonnummer.

Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska Ni utan dröjsmål anmäla ändringen till kammarrätten.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

DV 3109/1B LOU